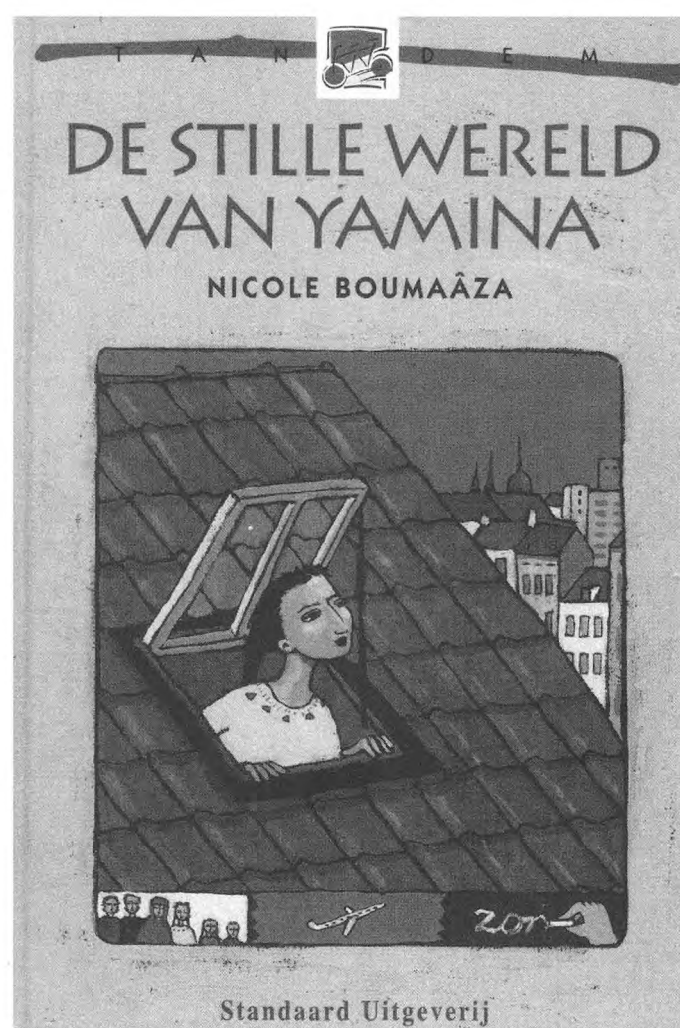

De stille wereld van Yamina

De stille wereld van Yamina is een boek over een doofstom Marokkaans meisje in België. In het Centrum voor Basiseducatie in Hasselt werd een jaar lang met dit boek gewerkt in twee NT2-groepen: een reguliere NT2-groep en een alfabetiseringsgroep met Marokkaanse vrouwen. Maria De Lorenzo vertelt over haar ervaringen en Inge Schuurmans tekende ze op.

MARIA DE LORENZO/CENTRUM VOOR BASESEDUCATIE, HASSELT
INGE SCHUURMANS/KAREL DE GROTE HOGESCHOOL, ANTWERPEN

Na twee jaar lesgeven aan een groep Marokkaanse vrouwen, kende Maria De Lorenzo hun wensen, noden en behoeften door en door. Ze zocht nog naar een manier om daarvan in de les gebruik te maken. Een collega attendeerde haar op het boek *De stille wereld van Yamina* van Nicole Boumaâza. Maria beseftte dat dit boek de vrouwen in haar groep op het lijf geschreven was.

'Het boek gaat over een doofstom Marokkaans meisje Yamina. Een van mijn cursisten is zelf gehoorgestoord en heeft drie doofstomme kinderen. In eerste instantie wilde ik het boek samen met de vrouwen lezen, maar dit bleek toch te moeilijk. Samen met een collega heb ik het boek toen bewerkt op twee niveaus: één voor analfabete cursisten en één voor gealfabetiseerde NT2-cursisten. We hebben hier allerlei creatieve schrijfoefeningen bij gemaakt.

Bij de vereenvoudigde versie voor de analfabete cursisten maakte ik per hoofdstuk een leestekst en die stuurde ik steeds per post op. Op deze manier ontvingen de cursisten ook eens post en konden ze aan hen geadresseerde brieven leren lezen. Ik heb het hele jaar gevuld met lessen rond dit boek. Dat ging als volgt: De vrouwen kregen het vereenvoudigde hoofdstuk per post toegestuurd. In de les vertelden ze wat ze gelezen hadden, of ze het begrepen hadden, of iemand geholpen had. Dan las ik het hoofdstuk voor, dat wil zeggen de bewerkte versie van de NT2-groep. Dit was ook een vereenvoudigde versie, maar minder eenvoudig en met meer details dan die ik had opgestuurd. Daarbij stelde ik vragen over de inhoud. Er werd veel gediscussieerd. Ze wilden allen hun eigen ervaringen,

Yamina kijkt de auto na waarmee haar ouders weer naar België vertrekken

hun eigen verhaal kwijt. Ik toonde dan een aantal 'flashwoorden', moeilijke woorden, die zij globaal moesten lezen. Deze woorden werden teruggezocht in de tekst, al dan niet met visuele ondersteuning. Vervolgens omschreef ik de woorden en moesten zij raden over welke woorden het ging. Daarna oefenden we het snel lezen van die woorden. Op het einde las een cursiste de tekst voor. Voor het lezen en schrijven baseerde ik me op 7/43 en verder voorzag ik ook in creatieve schrijfoefeningen'.

Maria De Lorenzo had ook het idee opgevat om het boek te laten illustreren. Ze kende Lieve Gelders, een gehandicapte schilderes die op het Sint-Gerardus Instituut voor lichamelijk gehandicapte kinderen werkt. Die suggereerde de tekst te laten illustreren door twee Marokkaanse jongens die afgestudeerd waren en mooi konden tekenen.

'Je ziet aan de tekeningen dat ze door een Marokkaan zijn

gemaakt, vooral door de keuze van de kleuren, de kleding en de sfeerbeelden. Bij de illustraties gaf ik opdrachten zoals: bedenk hier een juiste zin bij. Of: leg de plaatjes in de juiste volgorde. Ook deden we vaak rollenspelen. Een aantal passages in het boek zijn namelijk in dialoogvorm geschreven en dus erg geschikt voor rollenspelen. Met deze werkvorm kun je overigens ook klemtoon en zinsintonatie goed oefenen. Mijn bedoeling was de cursisten zich in te laten leven in alle personages, ook die van de vader van Yamina. De rollenspelen waren fantastisch, de vrouwen gingen er helemaal in op. Ze identificeerden zich enorm met Yamina, het boek bevat thema's die hen heel bekend voorkomen'.

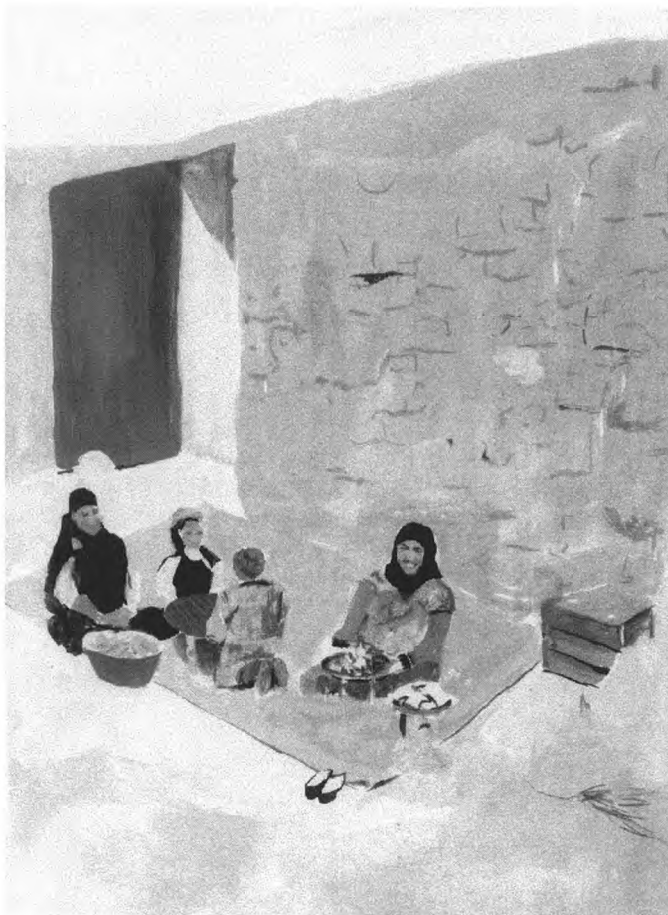
Heimwee en aanpassing

Het boek vertelt het verhaal van Yamina, een Marokkaans meisje van dertien jaar, dat doofstom is en daarom niet naar school gaat. Ze helpt haar moeder (Fatima) in het huishouden, wat ze overigens zeer goed doet. Haar vader (Omar) woont in België. Op het moment dat de papieren in orde zijn kan de familie overkomen. Voor heel het gezin maar vooral voor Yamina is dit een zeer ingrijpende verandering.

'Vanaf het begin sloeg het boek enorm aan. Er komen een zestal onderwerpen aan bod die herkenning oproepen, informatief waren in twee richtingen en die gelegenheid boden tot discussie. Daar heb ik dankbaar gebruik gemaakt.

In het eerste hoofdstuk wordt beschreven hoe Yamina en de rest van het gezin Marokko verlaten om zich bij hun vader te voegen. Yamina neemt afscheid van alles wat haar dierbaar is. Het gaat over heimwee en wat dit teweeg brengt. In het boek wordt de manier beschreven waarop Yamina afscheid neemt. Zij kan niet praten, zij hoort niets maar ruikt nog eens aan de bloemen, aan de kruiden, aan de mest... Bij dit gedeelte zijn we lang blijven stilstaan, omdat het een universele ervaring was voor alle deelnemers. Terwijl ik dit voorlas, zat een van de vrouwen steeds met haar hoofd in haar handen. Ik dacht dat het haar wellicht niet voldoende boeide. Ik vroeg haar wat er was en toen bleek dat ze stil aan het wenen was omdat ze zich zo goed herkende in wat beschreven werd. Op den duur weende de hele groep, inclusief ikzelf.

Een tweede belangrijk thema draait rond het thema aanpassing. Aanpassing aan een nieuwe omgeving, een nieuw soort woning bijvoorbeeld, met een kachel, een gasfornuis of een 'vieze' wc. Daarbij spraken we over verschillen tussen België en Marokko in het onderhouden van een huis'.

De familie van Yamina thuis in Marokko aan het ontbijt

Emancipatie

'Het derde thema gaat over het feit dat Yamina naar school moet gaan. Yamina kan terecht op een speciale school voor gehoorgestoorden. De moeder van Yamina ziet dat niet zo zitten, want Yamina is een grote hulp voor haar in het huishouden. Op het moment dat de mensen van de school komen kennismaken, neemt ze zich voor Yamina af te schilderen als erg dom. Dit lukt niet: de mensen van de school vinden dat als Yamina erg dom is, ze zeker behoefte heeft aan goed onderwijs. De moeder draait dan meteen als een blad aan de boom om en is blij om de kansen die Yamina gaat krijgen. Haar angst had ook te maken met het feit dat ze helemaal niets van het Belgische schoolstelsel kende.

Yamina gaat dan naar school en er gaat een heel nieuwe wereld voor haar open. Ze begint zich een eigen mening te vormen en ziet plots dat zij niet op dezelfde manier wordt behandeld als de jongens, een vierde thema. Ze vraagt zich af

waarom jongens uit mogen gaan en zij niet en waarom jongens niets in het huishouden hoeven te doen. Ook weet ze niet wat te doen met de opmerking van haar moeder: "de dag dat mijn zonen het huishouden doen, heet ik geen Fatima meer". Hierover ontstond veel discussie in de groep. Yamina is een heel goede leerlinge en maakt snelle vorderingen. Voor de vader van Yamina gaat het allemaal iets te snel. Hij voelt dat hij controle over haar verliest. De vrouwen reageren heel fel op de vader terwijl, of misschien wel omdat, ze vaak zelf in een dergelijke situatie zitten. Wat opvalt is dat de vrouwen in de groep zich sterk identificeren met Yamina. Ze vergeten soms dat zij ook op een dergelijke manier reageren op hun kinderen. Ik probeer dan een beetje advocaat van de duivel te spelen door in de huid van de vader te kruipen en zijn redenering te volgen. Dat leidt wel tot discussie, ze krijgen begrip voor hem, want zelf hebben ze soortgelijke ervaringen met hun eigen kinderen. Bijvoorbeeld met het feit dat die 'teveel' leren en dat daardoor de afstand te groot kan worden. In een vijfde thema in het boek komt het conflict tussen de vader en de moeder over hun toekomst aan de orde. Fatima wil sparen om zo snel mogelijk terug te kunnen naar Marokko, maar Omar wil een degelijke opleiding voor zijn kinderen en in België blijven. Fatima herkent haar man niet meer, hij is veranderd. De zonen willen eigenlijk niet naar school, zij willen geld verdienen om net zo'n grote auto te kopen als hun kameraden. Ook dit roept bij de vrouwen veel herkenning op'.

Echt gebeurd?

Het zesde thema in het boek gaat over het huwelijk. Yamina leert een Belgische jongen kennen op de bus. Hij bewondert Yamina heel erg omdat ze zo slim is.

'Via Hugo wordt belicht hoe een Belg naar de Marokkaanse cultuur kijkt. Hij biedt bijvoorbeeld Yamina aan om haar te helpen met een aantal vakken, maar dit kan absoluut niet. Ook wil hij met haar naar het park; dat zal Yamina natuurlijk niet mogen.

De vader van Yamina is ondertussen bezorgd over de kansen van zijn doofstomme dochter op de huwelijksmarkt. Hij denkt dat zij nooit een man zal vinden. Dus als hem tijdens een vakantie in Marokko een aanbod wordt gedaan hapt hij gretig toe. Yamina weigert echter met deze (veel oudere) man te trouwen. Haar vader stelt haar voor de keuze: ofwel trouwen ofwel achterblijven in Marokko. Yamina kiest er dan voor om in Marokko te blijven. Dit thema roept natuurlijk heel veel discussie op.

In het laatste hoofdstuk zegt Yamina: "waarom heb ik leren praten als ik toch niets te zeggen heb?" Ikzelf had een krop in mijn keel en kon deze zin niet uitgesproken krijgen. Mijn cursisten hadden het er ook allemaal heel moeilijk mee. De cursisten wilden steeds weten: "is het echt gebeurd?" Ik had al het plan de schrijfster uit te nodigen, en stelde voor het haarzelf te vragen. Toen de schrijfster kwam, zaten de twee groepen waarmee we rond dit boek gewerkt hadden bij elkaar. De andere groep was een NT2-groep met vrouwen van verschillende nationaliteiten. Zij hadden ook steeds positief gereageerd op het boek, maar lang niet zo intens. Toen de schrijfster zei dat het niet echt gebeurd was, stortte de wereld van mijn vrouwen bijna in: "hebben we ons daarom zo druk gemaakt!" Voor de Marokkaanse vrouwen uit mijn alfabetiseringsgroep was het verhaal helemaal verweven met hun eigen leven. Niet dat het altijd kommer en kwel was trouwens, we hebben ook veel gelachen, vooral tijdens de soms hilarische rollenspellen'.

Resultaten

'De vrouwen gingen na dit project bewust op de post letten. De meesten maakten de brievenbus zelf leeg om te zien of er een brief voor hen bij was. Ondertussen hebben ze ook geleerd de namen van hun kinderen te ontcijferen en raakten ze geïnteresseerd in de overige post. Ook hebben ze de kalender en een agenda leren gebruiken om te kunnen zien wanneer ze het volgende hoofdstuk konden verwachten. De spanning werd erin gehouden door elke week een hoofdstuk te versturen. De vrouwen waren heel benieuwd naar wat er verder zou gebeuren, en dit leverde veel leesplezier op. Het leesniveau in de groep is verhoogd, mede door de technische oefeningen gebaseerd op de methode 7/43. Hun luistervaardigheid is er erg op vooruit gegaan, door het luisteren naar het voorlezen en naar de verhalen van de anderen. Omdat het verhaal zo dicht bij hen lag, waren ze ook zeer gemotiveerd om te spreken. Ze wilden voortdurend zelf vertellen, wat hun spreekvaardigheid vergrootte. Toneelspelen is *haram* (zonde). Door de rollenspelen zijn de vrouwen dit gaan relativeren. Ze hebben zelfs een toneelstukje gespeeld tijdens het eindejaarsfeest. De vrouwen hebben ook geleerd afstand te nemen van zichzelf en hun eigen situatie. Ze zitten vaak in een keurslijf waarin voor hen bepaald wordt wat ze al dan niet kunnen doen. Door het boek vergaten ze dit soms. Als ik bijvoorbeeld vroeg hoe het zou eindigen, zeiden sommigen dat ze hoop-

Hoofdstuk 1

Yamina loopt door het straatje.
Ze heeft een brood gemaakt.
Ze brengt het brood naar de bakker.
Yamina werkt heel hard.
Ze kookt, ze poetst, ze staat heel vroeg op om te wassen.

Yamina is een mooi meisje.
Maar ze heeft een probleem.
Ze kan niet horen en praten.
Ze is doofstom.

De papa van Yamina woont in België.
Als ze thuiskomt is er een brief van papa.
Volgende week vertrekken ze met de hele familie naar België.

Het vereenvoudigde hoofdstuk 1 dat per post aan de deelnemers van de alfabetiseringsgroep werd toegestuurd

ten dat Yamina zou trouwen met Hugo. Ze vonden Hugo een sympathieke jongen. Terwijl het trouwen met een Belg in hun eigen gezin taboe is! In het boek echter vonden ze de relatie van Hugo en Yamina heel natuurlijk. Een ander voorbeeld: als de moeder van Yamina een baby krijgt, is er feest. Maar niet voor Yamina, want die staat van 's morgens tot 's avonds in de keuken. Dit levert schuldbevuste blikken op bij de vrouwen van de groep. Hun dochters moeten ook altijd zoveel werken en zij hebben dat ook altijd moeten doen. Dit is de eerste keer dat mijn cursisten te maken kregen met fictie. Ze konden niet geloven dat ze zich zo hadden laten meeslepen door een verhaal dat niet echt gebeurd is. Dit hebben ze eerlijk aan de schrijfster gezegd. Ze vroegen haar trouwens ook de volgende keer eens een positief verhaal te vertellen over een Marokkaans gezin. Dit heeft ze hen beloofd!

Literatuur

Nicole Boumaâza, 'De stille wereld van Yamina', Standaard Uitgeverij, Antwerpen.